

Rondetafelgesprek

“De situatie in de melkveehouderij”

7 oktober 2015

VASTE COMMISSIE VOOR ECONOMISCHE ZAKEN

DEZE READER IS UITSLUITEND BESTEMD VOOR INTERN GEBRUIK EN VOOR DEELNEMERS AAN HET GESPREK.

Den Haag, 2 oktober 2015

Geachte leden,

Hierbij treft u, op volgorde van de in de convocatie genoemde genodigden, hun bijdragen aan ten behoeve van het rondetafelgesprek over De situatie in de melkveehouderij.

op woensdag 7 oktober 2015 van 10.00 tot 12.50 uur.

De bijdragen vindt u ook onder het tabblad “gerelateerde zaken” in Parlis.

Van niet alle genodigden hebben wij tot op heden een bijdrage ontvangen. Indien wij deze alsnog ontvangen, zullen deze alleen digitaal worden verspreid.

Met vriendelijke groet,
de adjunct-griffier van de vaste commissie voor Economische Zaken,

Annemarijke de Vos

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Den Haag, 30 september 2015

HERZIENE CONVOCATIE

(lijst van deelnemers toegevoegd)

Voortouwcommissie: **vaste commissie voor Economische Zaken**

Activiteit: **Hoorzitting / rondetafelgesprek**

Datum: woensdag 7 oktober 2015

Tijd: 10.00 - 12.50 uur

Openbaar/besloten: openbaar

Onderwerp: De situatie in de melkveehouderij

Agendapunt: **De situatie in de melkveehouderij**

Blok 1: Maatschappelijke organisaties (10.00 – 10.50 uur)

1. Dhr. Van den Berg, Dierenbescherming
2. Dhr. Akkerman, Hoofd voedsel bij Natuur en Milieu
3. Mevr. Saaman, Netwerk GRONDig
4. Dhr. Van Dellen, de Vereniging van Accountants- en Belastingadviesbureaus (VLB)
5. Mevr. Oerlemans, Wereld Natuur Fonds, Hoofd footprint en innovatie

Blok 2: Wetenschap en provincies (11.00 -11.50 uur)

1. Dhr. Bond, gedeputeerde provincie Noord-Holland
2. Dhr. Van der Schans, Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM)
3. Mevr. Lagrouw, omgevingsjurist bij Universiteit Leiden
4. Mevr. Damen, advocaat bij Linssen Advocaten
5. Mevr. Rotgers, landbouwredacteur bij V-focus

Blok 3: Sector (12.00 - 12.50 uur)

1. Dhr. Wolters, Nederlandse Melkveehouders Vakbond (NMV)
 2. Mevr. Van Keimpema, Dutch Dairy Board
 3. Dhr. De Goeij, Hoeve Stein, natuurboerderij in Reeuwijk
 4. Dhr. Oordt, melkveehouder
 5. Dhr. Hellinga, Veelzijdig Boerenland
-

Griffier: M.C.T.M. Franke

Activiteitsnummer: 2015A03572

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

**Rondetafelgesprek over De situatie in de
melkveehouderij
(inbreng genodigden)**

*Woensdag 7 oktober 2015
10.00 – 12.50 uur*

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

**Rondetafelgesprek over De situatie in de
melkveehouderij**
(inbreng genodigden)

Blok 1
Maatschappelijke organisaties

*Woensdag 7 oktober 2015
10.00 – 12.50 uur*

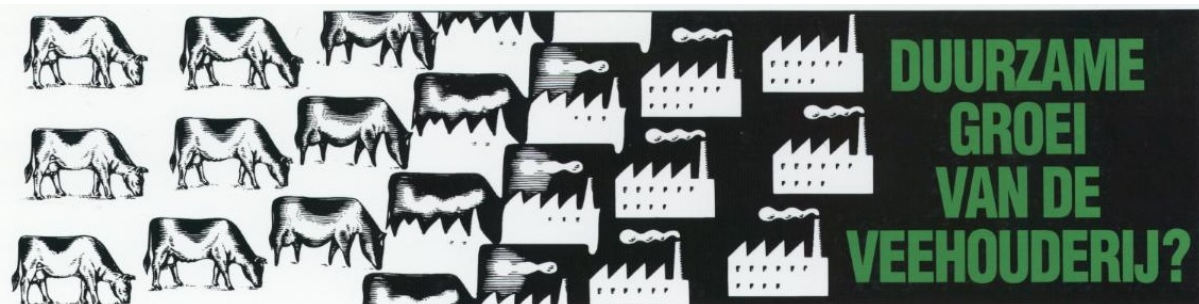
Situatie melkveehouderij: 5 over 12

Gespreksnotitie t.b.v. het ronde tafelgesprek over de situatie in de melkveehouderij, Vaste Commissie voor Economische Zaken van de Tweede Kamer, woensdag 7 oktober 2015.

Samenvatting: Voorkom dat melkveehouderij nog meer tot vee-industrie verwordt

Al vele jaren is de melkveehouderij gewaarschuwd op de afschaffing van de melkquotering niet te reageren met forse schaalvergroting en intensivering, omdat ze dan in dezelfde neerwaartse spiraal terecht zal komen waar de pluimvee- en varkenshouderij al jaren in zitten. Maar inmiddels is al ruim 20% van de melkveebedrijven gestopt met het weiden van zijn koeien en heeft daarmee de grens van extensieve veehouderij naar vee-industrie overgestoken. De koe verwordt in die industrie tot een melkmachine en wegwerpartikel, de boer verwordt tot een slecht betaalde arbeider en de weides verworden tot grasland met te veel ganzen en te weinig koeien en weidevogels. Sommigen staan te juichen bij de groeiende Nederlandse export van zuivel en fokvee, maar Nederland blijft letterlijk en figuurlijk met de stront zitten.

1. Maak van melkveehouders geen slecht betaalde arbeiders. Richt de zuivelketen op het maken van producten met meerwaarde, waaronder een hoger dierenwelzijn. Stel desnoods een marktmeester aan die toeziet dat iedereen in de keten een faire prijs krijgt.
2. Maak van koeien geen wegwerpartikel dat al na 5 a 6 jaar wordt weggegooid. Verleng de gemiddelde levensduur stapsgewijs, te beginnen naar 7 jaar in 2020 en 9 jaar in 2025.
3. Maak van weides geen grasland met te veel ganzen en te weinig koeien en weidevogels. Verhoog de premies voor weidegang van koeien en de vergoedingen voor kruidenrijk graslandbeheer. Nog beter bereken de kosten hiervan in de prijs van de zuivelproducten door aan de consument.
4. Maak Nederland geen zuivelexportkampioen die met de stront blijft zitten, bind het aantal koeien aan de beschikbare weidegrond. Invoering van fosfaatrechten kan onbedoelde negatieve bijeffecten hebben, zoals onverantwoorde verhoging van de melkproductie per koe, of grondloos groeien van melkveebedrijven. Bij de uitwerking van de fosfaatrechten is het dan ook zaak dit zo te doen dat dit soort perverse effecten voorkomen of gecorrigeerd worden. Nog beter is terug komen op het besluit fosfaatrechten in te voeren en te kiezen voor het wettelijk verplicht stellen van weidegang en het aantal koeien en de melkproductie per hectare weidegrond aan een maximum te binden.

Ad 1. Maak van melkveehouders geen slecht betaalde arbeiders, richt op kwaliteit i.p.v. bulk

Het is een slechte zaak als de zuivel zich vooral richt op een zo hoog mogelijke melkproductie tegen zo laag mogelijke kosten. Verlaging van de melkopbrengstprijs proberen melkveehouders dan op te vangen door steeds verdere schaalvergroting en intensivering. Dit leidt uiteindelijk tot industriële melkveebedrijven, waarin de boer is vervangen door industriearbeiders en de koe een melkmachine is geworden. Die kant moet het niet op. De Nederlandse melkveesector moet zich niet op bulkproductie richten, dat kunnen ze elders ook, maar dan goedkoper zodat de Nederlandse sector de concurrentie verliest. De meeste in Nederland gemaakte zuivel wordt in Nederland, Duitsland en de rest van Europa afgezet. Richt de zuivelketen (nog meer) op het creëren van melk met meerwaarde, waaronder een hoger dierenwelzijn. Met goede voorlichting en marketing kan de merendeels hoog opgeleide, welgestelde kritische bevolking in Noordwest Europa overgehaald worden wat meer voor echt duurzamere en diervriendelijkere zuivel te betalen.

En als supermarkten hieraan niet of onvoldoende mee willen werken en zuivel tegen afbraakprijzen verkoopt, dan moet de overheid maar een marktmeester aanstellen die er op toeziet dat iedereen in de zuivelketen een faire prijs krijgt.

Ad 2. Maak van koeien geen wegwerpartikel, verleng de levensduur

Het kost 2 jaar om een kalf op te fokken alvorens zij zelf haar eerste kalf krijgt en melk begint te geven. Om melk te blijven geven moet een koe jaarlijks een kalf krijgen. Blijkens de gegevens van rundveefokkerijorganisatie CRV Delta gaan melkkoeien gemiddeld op een leeftijd van 5 ½ jaar naar het slachthuis. Belangrijkste oorzaken voor afvoer zijn verminderde vruchtbaarheid en pootproblemen. Een koe kan van nature wel 20 jaar oud worden, maar in de huidige melkveehouderij, waar de gemiddelde melkproductie inmiddels rond de 9.000 liter per jaar ligt (met uitschieters naar 12.000 tot 14.000 liter per jaar), is zij al na 5 a 6 jaar opgebrand.

Maar een koe is geen wegwerpartikel. Als een melkveebedrijf een wat lagere productie per jaar en een wat langere tijd tussen de geboortes van de kalveren accepteert dan kunnen koeien met gemak veel ouder worden. Door die langere levensduur produceert een koe over haar hele leven gezien ook een grote hoeveelheid melk, en bespaart de melkveehouders bovendien ook nog eens geld doordat hij minder kalveren hoeft aan te houden en op te fokken voor vervanging van zijn melkkoeien.

In de Agenda Duurzame Zuivelketen stelt de melkveehouderij zich het doel de levensduur tegen 2020 met een half jaar te verlengen. Dat is veel te weinig, die ambitie moet en kan omhoog, om te beginnen naar gemiddeld 7 jaar in 2020 en gemiddeld 9 jaar in 2025.

Ad 3. Maak van weides geen grasland met te veel ganzen, maar te weinig koeien en weidevogels

In 2004 kreeg nog ruim 80% van de koeien weidegang, maar 10 jaar later in 2014 was dit, ondanks allerlei stimuleringsmaatregelen van zuivelsector en overheid, tot 70% gezakt. Zonder fors en duidelijk ingrijpen dreigt dit de komende jaren nog veel verder te zakken.

Koeien horen als hun gezondheid en het weer dit toelaten in Nederland minstens van april tot oktober in de wei. Daar kunnen ze hun normale kuddegedrag en hun graasgedrag vertonen. In de wei hebben ze ook minder last van klauw- en uierontstekingen, druk-, slijt- en doorligplekken en pootproblemen. En koeien met weidegang krijgen sterkere kalveren, wat weer bijdraagt aan verlaging van het antibioticagebruik.

Maar weides worden steeds meer monotone, rijk bemeste grasvlaktes om eiwitrijk voer voor de koeien op stal te produceren. Het grasland wordt zo zeer aantrekkelijk voor ganzen, waarvan vervolgens gezegd wordt dat ze overlast en schade geven en dat zij daarom massaal door afschot en vergassing gedood moeten worden. Weidevogels als Kievit en grutto, die juist een gevarieerder en wat ruiger grasland willen, verdwijnen hierdoor.

Als we dergelijke grootschalige productie ten koste van koe en weidevogel niet willen, moet de melkveehouderij omgebogen worden naar een duurzamer en diervriendelijkere veehouderij. Dat is een melkveehouderij die weidegang voor de koeien respecteert, het graslandbeheer aanpast aan de behoeften van de weidevogels en waar voor zover nog nodig ganzen van het land verjaagd worden zonder hagel of gas.

Om een dergelijk koe- en natuurvriendelijk graslandbeheer mogelijk te maken, moeten de premies voor weidegang van koeien en de vergoedingen voor het creëren en beheren van kruidenrijk grasland omhoog. Nog beter is als de kosten van weidegang en kruidenrijk grasland met weidevogels in de prijs van de zuivelproducten aan de consument worden doorberekend.

Ad 4 Maak Nederland geen zuivelexportkampioen die met de stront blijft zitten, bind het aantal koeien aan de beschikbare weidegrond

In Nederland wordt al meer mest geproduceerd dan het land kan hebben. De Europese Unie geeft daarom regelmatig toestemming (z.g. derogatie) om meer mest te produceren dan volgens de EU regels is toegestaan. Met het afschaffen van de melkquotering groeit het aantal melkkoeien en daarmee de hoeveelheid mest. Dat is een ernstig milieuprobleem. Inmiddels zijn er wettelijke regels vastgesteld om de groei van de melkveehouderij te binden aan beschikbaarheid van mestafzet en mestverwerking. Omdat er desondanks te veel mest, uitgedrukt in fosfaat, geproduceerd wordt, wordt nu gewerkt aan invoering van z.g. fosfaatrechten.

Het risico bestaat dat dergelijke fosfaatrechten onbedoelde negatieve bijeffecten hebben.

- Zo kan een boer die zijn melkveestapel niet mag uitbreiden, omdat hij daarvoor geen fosfaatrechten heeft, besluiten dan maar de melkproductie per koe te verhogen en daarmee het welzijn van de koe te zwaar onder druk zetten.
- Als fosfaatrechten vrij verhandelbaar worden kan dit er toe leiden dat melkveebedrijven die willen groeien van stoppende melkveehouders wel de fosfaatrechten kopen, maar niet de weidegrond. Met als gevolg dat die melkveebedrijven grondloos groeien en er voor steeds meer koeien geen weidegang meer is.

Dit zijn maar twee voorbeelden van onbedoelde, negatieve bijeffecten die bij invoering van fosfaatrechten kunnen optreden. Bij de uitwerking van de fosfaatrechten is het dan ook zaak dit zo te doen dat dit soort perverse effecten voorkomen of gecorrigeerd worden.

Nog beter is terug komen op het besluit fosfaatrechten in te voeren en te kiezen voor het wettelijk verplicht stellen van weidegang en het aantal koeien en de melkproductie per hectare weidegrond aan een maximum te binden.

Houd de melkveehouderij met de benen op de grond

**Schriftelijke inbreng Natuur&Milieu ronde tafel fosfaatrechten
Utrecht – 1 oktober 2015 – Sijas Akkerman**

N&M vindt dat er in Nederland een volledig grondgebonden melkveehouderij moet komen die produceert binnen de milieugebruiksruimte en maatschappelijk gebruiksruimte, dus rekening houdt met minder uitstoot van broeikasgassen, ammoniakemissies reduceert, zorgt dat het water schoon blijft, weidegang toepast, ingepast is landschap en samenleving en bijdraagt aan biodiversiteit.

Impact op milieu

Op dit moment produceert de melkveehouderij niet binnen de milieugebruiksruimte omdat:

- 1) Het fosfaatplafond is overschreden. Fosfaatoverschotten leiden tot verontreiniging van bodem en grond- en oppervlaktewater. Tussen de 70-80 procent van ons oppervlakte water is vervuild met mest en voldoet niet aan de streefwaarden in het kader van de KRW.
- 2) De afspraak is de ammoniakuitstoot met 10 kiloton te verlagen in 2030, waarvan 5,6 kiloton terug mag komen voor ontwikkelingen in de veehouderij. 20% meer koeien leidt tot 13 kiloton meer in plaats van minder ammoniak en zet daarmee de Programmatische Aanpak Stikstof zwaar onder druk. Ammoniak leidt tot verzuring en vermesting van de natuur; met de toename van ammoniakemissies nemen ook geurhinder, broeikasgas en fijnstof toe.
- 3) Het aantal koeien in de wei daalt nog harder: in 1997 kwam 92% buiten, in 2013 slechts 70% en in 2016 waarschijnlijk nog maar 58%.
- 4) In 2010 waren er 152 bedrijven met 250 koeien of meer (megastallen), in 2013 waren dit er 225: bijna anderhalf maal zoveel. Al bij bedrijven met 200 melkkoeien of meer is er vrijwel nooit sprake van weidegang.

Fosfaatrechten noodzakelijk

De uitwerking van fosfaatrechten zoals aangekondigd in de kamerbrief van 2 juli 2015 is een reactie op de overschrijding van het fosfaatplafond door de melkveehouderij. Korting van fosfaatrechten is noodzakelijk. De oplossing moet daarom plaats vinden binnen de volgende randvoorwaarden:

- **Toekenning** van fosfaatrechten vindt primair plaats op basis van grond dat onder een bedrijf ligt. De na die toekenning resterende fosfaatruimte kan aanvullend worden toegekend op basis van aantallen dieren;
- **Afromen** vindt plaats volgens het principe “de vervuiler betaald”. Dat betekent dat bedrijven met een fosfaatoverschot op bedrijfsniveau worden afgeroomd. Die bedrijven dragen immers bij aan het fosfaatoverschot. Grondgebonden, extensieve bedrijven worden vrijgesteld van afroming;
- **Overdracht** van fosfaatrechten dient plaats te vinden via een fosfaatbank en kan uitsluitend grondgebonden plaatsvinden. Bedrijven met latente fosfaatruimte op hun eigen grond komen in eerste instantie in aanmerking voor vrijkomende fosfaatrechten. Indien het aan de derogatie gekoppelde fosfaatplafond ook in de toekomst nog onder druk staat, dienen niet-grondgebonden fosfaatrechten bij overdracht te vervallen;
- **Verantwoording** van fosfaatrechten dient ten minste t/m 2018 forfaitair te gebeuren. De als alternatief geopperde kringloopwijzer is nog niet geschikt om bedrijfsspecifiek te verantwoorden. Het systeem zorgt voor de volgende negatieve effecten:
 - o Een impuls om de productie per koe eenzijdig te laten stijgen (waarbij dierenwelzijn en weidegang in gevaar komen);
 - o Een impuls om dieren permanent op te stallen uit efficiëntieoverwegingen;
 - o Een impuls om verliezen te outsourcen (bijv. jongvee in Duitsland op te fokken) waardoor verdergaande ketenversnippering wordt bevorderd;
 - o Een impuls om graslandbeheer te intensiveren waardoor agrarisch natuurbeheer nog meer onder druk komt te staan;
 - o Fraudegevoelig.

Wereldvoedselvraagstuk

Wat N&M betreft is het goed de Nederlandse melkproductie in het perspectief te zien van de uitdaging de wereld te voeden. Nederland produceert 1,5 tot 2 procent van de totale hoeveelheid melk wereldwijd. Een land als India ongeveer 16 procent. Als Nederland een serieuze bijdrage wil leveren aan het oplossen van het wereldvoedselprobleem, dan doet Nederland er goed niet hier de productiviteit te verhogen, maar juist aan haar kennis van de melkveehouderij en zuivelproductie in andere landen in te zetten om daar op een duurzame manier efficiencyverbetering en productiviteitsverhoging te realiseren. Als een land als India de zuivelproductie met 10 procent weet te verhogen, produceert dat land net zoveel **extra** melk als nu totaal in Nederland wordt geproduceerd.

NETWERK GROND*ig* inbreng RT-gesprek woensdag 7 oktober 2015

Grondgebondenheid? *Het nieuwe quotum voor melkvee!*

Netwerk GROND*ig* dankt de Kamerleden voor de uitnodiging om vandaag met elkaar te praten over de situatie in de melkveehouderij en de fosfaatrechten.

Symbolisch genoeg, in dit jaar van de Bodem, is grond een belangrijk thema. Kortweg gezegd is Netwerk GROND*ig* voor een grondgebonden melkveehouderij in de ruimste zin van het woord. Met ruimste zin bedoelen wij: het eerste gedeelte van onze inbreng gaat letterlijk over de *grond* onder koeienpoten – en mest-. Het tweede gedeelte gaat over de *grond* onder het beleid: wij missen een deugdelijke en transparante onderbouwing van het inmiddels befaamde ‘Fosfaatplafond’.

DEEL 1

Visie

Wij stellen dat grondgebonden melkveehouderij een toekomstbestendige manier van boeren is. Bij deze extensieve veeteelt is er feitelijk sprake van een kringloop, een balans op bedrijfsniveau waarbij de bodem centraal staat. De natuurlijke rijkdom van de bodem wordt gekoesterd en in stand gehouden, zodat met mest van het eigen bedrijf optimaal rendement wordt gehaald. Op deze manier bouwt de bodem ook aan de opbouw van het organische stof gehalte, dat belangrijk is voor de CO₂-binding uit de lucht. De input van kunstmest is aanzienlijk lager. Daarnaast is maatschappelijk draagvlak essentieel voor de melkveehouderij. De top drie daarvan is weidegang, grondgebondenheid en efficiënt omgaan met mineralen.

Grondgebonden melkveehouderij is een stip aan de horizon voor de hele sector. Het is een goed uitgangspunt om te borgen dat productie blijft plaatsvinden binnen de milieurandvoorwaarden.

Fosfaat discussie

Op dit moment wordt de fosfaatproblematiek sectoraal benaderd, terwijl een groot aantal melkbedrijven bewust heeft ingezet om op bedrijfsniveau de kringloop in balans te houden. Deze bedrijven investeerden letterlijk in grond en hebben geen fosfaatoverschot. Vanuit overheid en belangenorganisaties kwam een duidelijk signaal dat grondgebondenheid de juiste weg was. Bedrijven die zouden voorsorteren door grondloze groei zouden niet worden beloond voor dit anticiperend gedrag.

1 Fosfaatrechten toekennen op basis van dieraantallen is het voorstel van staatssecretaris Dijkema in haar brief aan de Kamer op 2 juli 2015.

Standpunt Netwerk GROND*ig*: fosfaatrechten moeten onlosmakelijk verbonden zijn aan grond. Concreet: het aantal hectares dat de melkveehouder had op de peildatum is leidend voor toekenning fosfaatrechten.

Verzoek aan de Kamer: wij vragen u te pleiten voor fosfaatrechten die verbonden zijn met grond. Want het toekennen van fosfaatrechten op basis van dieraantallen belooft degenen die hebben geïnvesteerd in grondloze groei. Dit vinden wij getuigen van ondernemen met de rug naar de samenleving en het milieu. Grondgebonden melkveehouders zijn niet verantwoordelijk voor de overproductie van fosfaat. Het fosfaatbeleid moet zich richten op de veroorzakers.

2 Latente ruimte voor fosfaatproductie: er zijn melkveebedrijven met meer grond dan koeien. Deze latente ruimte hebben zij gereserveerd voor mogelijke uitbreiding in aantal koeien op hun bedrijf.

Verzoek aan de Kamer: wij vragen u zich hard te maken dat de latente ruimte van grondgebonden melkveehouders niet wordt afgenomen. Investerings in grond als duurzaamheidsuitgangspunt van deze ondernemers, komt anders wel erg duur te staan en wordt als onrechtvaardig beschouwd.

3 Generieke korting: is geen optie voor Netwerk GRONDig. Wij stellen dat de fosfaatproblematiek moet worden opgelost bij degenen die het hebben veroorzaakt. Wetgeving rondom fosfaat en nitraatproblematiek zijn bedoeld om milieudoelstellingen te behalen, derogatie te behouden en overbemesting te voorkomen. Het is dan ook opmerkelijk in de Kamerbrief van 2 juli dat bedrijven, die geen overschot hebben veroorzaakt, bij een generieke korting op moeten draaien voor intensieve bedrijven met een mestoverschot.

Verzoek aan de Kamer: Het woord generiek is niet meer van deze tijd: er zijn intensieve en extensieve melkveebedrijven. Beleid moet worden gericht op deze bestaande tweedeling. Generiek korten is alle bedrijven over een kam scheren. Dat is onnodig en remt draagvlak en duurzame grondgebonden ontwikkeling.

DEEL 2

Netwerk GRONDig mist *grond* onder het beleid: wij missen een deugdelijke en transparante onderbouwing van het inmiddels befaamde 'Fosfaatplafond'.

Eigenlijk gaat het om de kwaliteit van het oppervlaktewater dat wij moeten beschermen tegen onder meer teveel productie van fosfaat. Ooit in 2002 is er berekend dat de melkveehouderij niet meer dan 84,9 miljoen kilo fosfaat per jaar mocht produceren. Het fosfaatplafond. Elke kilo daarboven zou schade toebrengen aan het milieu (water). Dan zou je verwachten dat elke kilo eronder heil brengt voor de kwaliteit van het water.

Dat mist Netwerk GRONDig in de hele discussie: het gaat over miljoenen kilo's fosfaat. Het gaat helemaal niet meer over het oorspronkelijke doel: de waterkwaliteit.

Kamerleden, weet u of de jarenlange, strenge bemestingsfosfaatnormen verbetering hebben gegeven van de waterkwaliteit? Wij komen er niet achter.

De landbouw wordt al jaren afgerekend op fosfaatemissies naar het water. Maar er zijn ook andere bronnen aan te wijzen voor de belasting van oppervlaktewateren met fosfaat. (rioolwaterzuivering, riooloverstorten, natuurlijke bronnen zoals kwelwater). Wie kan aangeven hoeveel fosfaat afkomstig is uit de verschillende bronnen? Wij komen er niet achter.

Netwerk GRONDig vindt het fosfaatbeleid en de voorgestelde maatregelen van fosfaatrechten eigenlijk voorbarig als er geen transparante onderbouwing en evaluatie is.

Als u als politici juiste afgewogen keuzes wil maken dan zal het beleid en haar onderbouwing open en transparant moeten zijn. Berekening en metingen dienen openbaar beschikbaar te zijn. De agrarische sector, politici, maatschappelijke organisaties en burgers hebben recht op een beleid dat voortkomt vanuit adviescommissies die zich baseren op onafhankelijk en actueel wetenschappelijk onderzoek waarin evaluaties en voortschrijdend inzicht zijn meegenomen.

Verzoek aan de Kamer: wij doen een beroep op u, zodat de onderbouwing van het fosfaatbeleid openbaar en bespreekbaar wordt en dat het vooral over WATERKWALITEIT gaat.

Namens Netwerk Grondig

Femke Wiersma
Foppe Nijboer
Hantsje Andela
Diana Saaman

Rondetafelgesprek over situatie in de melkveehouderij

Vaste commissie voor Economische Zaken van de Tweede Kamer 7-10-2015

Bijdrage Lubbert van Dellen MAB RB

Directeur Food&Agri accon ■ avm adviseurs & accountants

Mondelinge toelichting bestaat uit belangrijkste punten en samenvatting van onderstaande.

Opzet:

1. Wat is de situatie in melkveehouderij momenteel
2. Verdieping mest, milieu en fosfaat
3. Aanbevelingen

1. Situatie in de melkveehouderij

Melkveehouderij sector

- Bijna 2/3 van alle melk die we in NL produceren, is bestemd voor de export.
- Dat levert de Nederlandse economie veel geld op. De zuivelsector exporteerde in 2013 voor 6,3 miljard euro. Bijna 10 cent van elke euro die Nederland netto verdient door handel te drijven met het buitenland is toe te rekenen aan de zuivelsector (bron LEI NZO). De sector is goed voor 45.000 directe banen. Zij is in omvang ongeveer 1/6 van de totale voedingsmiddelenindustrie in Nederland. Daarmee is zij groter dan bijvoorbeeld de Nederlandse elektrische apparaten-, farmaceutische- of auto-industrie en mag terecht een witte motor van NL economie worden genoemd (zie LEI NZO)
- De totale productiewaarde (Melkveehouders en zuivelsector) bedroeg 12 miljard in 2014.
- Gemiddeld groeit de zuivelexport jaarlijks met 7 procent, ondanks de economische crisis.
- De melkprijs in NL ligt structureel 5-10% boven Europees gemiddelde en ruim boven wereldmarktprijs door hoge kwaliteit, meer toegevoegde waarde en merkenstrategie.
- Om lucht en water te beschermen heeft Europa met Nederland plafonds ingesteld. Het mestproductieplafond (172.9 mln P2O5, 504.4 mln N) en NEC plafond (128 kton NH3) zijn de belangrijkste. De bijdrage van melkveehouderij in alle 3 plafonds is 50-65%.

Melkveebedrijf

- Meerjaarlijkse break even melkprijs ligt op 35 cent. Huidige melkprijs is 30 cent en gelukkig net weer klimmende. Momenteel teren melkveehouders in. Tijdelijk is dit vol te houden op reserves en uitstel investeringen, op 10-15% bedrijven zijn aflossingen uitgesteld.
- In NL is kostprijs grotendeels vast (2/3 kostprijs), de variabele kosten bedragen 1/3 deel van kostprijs. De marginale kostprijs van extra kg melk is dus laag. Groot aandeel in vaste kosten zijn rente & aflossing vanuit bedrijfsovername en investeringen.
- Waar bancair vanuit zorgplicht Debt/ebtida ratio in MKB in principe niet boven 4 komt, zit deze in melkveehouderij gemiddeld op 10. De gemiddelde aflossing snelheid is 30 jaar. Dit geeft zorg.
- Bedrijfsovername, investeringen in stallen (eens in 20-30 jaar) en aankoop grond zijn de grote issues in bedrijven en vragen om meer vreemd vermogen!

Melkkoeien en grond

- Melkkoeien hebben het goed in Nederland gegeven de in mondiaal perspectief hoge gemiddelde productie van 8400 kg melk en leeftijd bij afvoer van 5 jaar en 8 maanden.
- Bijna 86% van de mest van de veestapel wordt geplaatst op grond die melkveehouders gebruiken en dit aandeel is gestegen door groei van areaal melkvee terwijl areaal totaal landbouwgrond krimpt. areaal grond.
- Om het gewas goed te laten groeien wordt naast dierlijke mest gebruik gemaakt van kunstmest. Het gebruik van kunstmest is terug gelopen naar gemiddeld 150 kg N per hectare en daarmee t.o.v. 1990 met ruim 50% verminderd. Innovatie in meer kennis van gewas en bodem naast betere benutting van eigen mest hebben ervoor gezorgd dat gewasproductie op peil is gebleven.
- De gewasopbrengst is op enkele percelen nu hoger dan bemesting input. Voortzetten van derogatie en invoeren van bedrijf specifieke bemesting normen is cruciaal.

Melkveehouders, hun gezinnen en werknemers

- Er wordt heel hard gewerkt door melkveehouders. Waar de melk in 1984 op 60.000 bedrijven werd geproduceerd, gebeurt dit nu op 17.000 bedrijven o.a. door technische vooruitgang.
- Het sentiment onder melkveehouders is negatief. Melkveehouders hebben begrip voor aanvullende regelgeving gericht op vooral omvang veestapel. Ze vinden het erg jammer dat dit niet in 2014 is gebeurd. Extra pijnlijk is dit voor bedrijven die binnen de milieuraandvoorwaarden met vergunning van provincie/gemeente een stal hebben gebouwd of grond hebben gekocht (geld geïnvesteerd) en dit niet kunnen terugverdienen. Voor enkele bedrijven kan dit betekenen verkoop grond of einde bedrijf!
- Melkveehouders vragen vooral snel duidelijkheid, lange termijn stabiliteit (zie hun hoge vaste kosten en lange terug verdientijd) en level playing field (2/3 zuivel is export). Ze vragen vooral om regels niet dicht te timmeren en ruimte voor innovatie te houden. Daarbij is uitvoerbaarheid van regelgeving een zorgpunt. Een compromis is in de Kamer de oplossing van een probleem, tegelijk creëert het problemen bedrijfsniveau omdat het geen eenduidige regels oplevert

2. Verdieping mest, milieu & fosfaat

Achtergrond regelgeving

- Wetgeving in Europa is duidelijk. Op grond mag slechts 170 kg N uit dierlijke mest worden geproduceerd. Voor een deltagebied als Nederland met vruchtbare grond niet reëel!
- Als uitzondering hiervoor heeft Brussel derogatie. Nederland heeft die aangevraagd voor 250 kg N uit dierlijke mest en op expliciete voorwaarden gekregen (beschikking kan worden ingetrokken):
 - Voorwaarde 1: waterkwaliteit gerapporteerd door I&M is op orde?!
 - Aanvullende voorwaarde 2: dat de dierlijke mestproductie (lees # dieren) onder 172.9 mln P2O5 en 504.4 mln N blijft. Melkvee heeft qua P2O5 hier een aandeel van 84,9 mln in.
- Wetgeving voor bescherming lucht / depositie is duidelijk, natuurlijk kun je altijd over het waarom (nut & noodzaak) discussiëren en de wijze van meten. Totale emissie dient onder de 128 kton NH3 te blijven. Het voordeel van geen derogatie is dat er geen fosfaatplafond en stikstofplafond voor dierlijke mest (lees # dieren), maar NEC plafond (ammoniak) blijft en beperkt dan acuut de groei.

Gevolgen overschrijden fosfaatplafond

- Deskundigen geven aan dat derogatie dan acuut vervalt/niet wordt verlengd, terug naar 170 kg N/ha!
- Dit betekent dat landelijke mestoverschot ruwweg groeit van 40 mln P2O5 (op basis van huidig vee en land x normen) naar 65 mln P2O5. Deze 25 mln P2O5 extra is qua omvang 60% van NL varkensveestapel. Bovendien is meer dan 60 mln kg N niet plaatsbaar, er ontstaat ook een overschot voor stikstof uit dierlijke mest op nationale schaal
- Melkvee drukt varkens grotendeels uit de markt (wat we nu in regio Oost al zien met varkensstallen waar geen nieuwe ronde volgt omdat mest niet financieel verantwoord afgezet kan worden!!).
- Melkvee zelf mag dan nog steeds niet zomaar doorgroeien vanwege NEC plafond van 128 kton. Technisch is hier een oplossing voor: dichte melkveestallen met luchtwassers. Maar het is zeer de vraag of dit gewenst is.

Scherpe conclusie: klopt signaal van deskundigen dat derogatie vervalt bij overschrijding P2O5 plafond zonder NL actie?? Dan is gevolg dat varkens uit de markt worden gedrukt door melkvee! Nieuwe grens is dan NH3 met als gevolg koeien in dichte stallen achter luchtwasser. Verder mag grond amper worden bemest en gaat invoer veevoer via Rotterdam omhoog en moet mestuitvoer ook omhoog. We worden dan echt een doorvoerhaven en agrariërs mogen dure grond amper gebruiken (amper bemesten).

Maatschappelijk, ecologisch/economisch niet wenselijk: geen derogatie = koude sanering voor agrarisch NL.

Moet NL dan nu zelf stappen zetten? Je kunt ook wachten tot in gebreke stelling volgt vanuit Brussel? Maar krijg je dan meer of minder ruimte?

Zijn fosfaatrechten voor melkvee met aanvullende structuurmaatregelen dan de beste optie?

- Een stand still in ontwikkeling melkveestapel is gezien haar aandeel denkbaar.
- Maar alleen stand still op basis van vee 2 juli 2015 en integraal korten? Of ook kijken naar varkenshouderij die zelf ook sanering wensen heeft en dat combineren?
- Er zijn tal van aanvullende structuurmaatregelen te bedenken, echter de economische gevolgen daarvan zijn mega groot. Is dat gewenst van een sector die 7% groeit in export bijdrage van BV NL?
- Extra aandacht is nodig voor radicale ombuiging van beleid (bv melkvee rechten helemaal grondgebonden). Bepaalde melkveehouders zijn dan acuut in overtreding (hebben teveel vee). De huidige juridische situatie bij nertsen laat duidelijk zien dat een overheid niet rigoreus productieruimte die eerder legaal verkregen is mag ontnemen. Die veehouders deden toen immers niets onwettigs.

3. Aanbevelingen

Inzet van stand still ontwikkeling melkveestapel moet enkel en alleen zijn behoud derogatie!

1. Voorgestelde fosfaatrechten melkveehouderij zijn alleen goed als fosfaatplafond enige drempel is voor derogatie. Als waterkwaliteit dit ook is of belangrijker is, vergt het zeker daar ook aanpak. Derogatie behouden is pijn stand still waard, maar niet alle pijn!. En met een sector die in economisch moeilijke tijd groei en werkgelegenheid laat zien en zelf werkt aan maatschappelijke doelen moet je behoedzaam omspringen.
2. Generiek korten op aantallen 2 juli 2015 is fout, pijnlijk en schaadt individuele bedrijven economisch hard. Zet korting daarom weg in de tijd en room toekomstige handelstransacties af. Mocht korting nodig zijn, dan moeten bedrijven die grondgebonden zijn worden ontzien.
3. Voorwaarde huidige derogatie is geen verdere ontwikkeling totale veestapel incl varkens en kippen. NL melkprijs ligt boven EU gemiddelde en NL varkensprijs onder EU gemiddelde. Varkenshouderij vraagt zelf om sanering en voorzieningen voor stoppers. Benut dit aanbod om daarmee pijnlijke korting te voorkomen. Is er ruimte over, onderzoek dan of hiermee gebouwde stalcapaciteit melkveehouders benut kan worden. Juist bij die melkveehouders is fosfaatrechten met basis vee 2 juli heel pijnlijk. **Dit voorkomt faillissementen van die bedrijven die in stallen of grond hebben geïnvesteerd.**
4. Meststoffenwet is in de basis gericht op bemesten grond. De wetten van laatste jaren zijn allemaal gericht op mestafzet met als doel sturen op mestproductie. **Vervang melkveewet, wet grondgebonden groei(AMvB) die in ontwikkeling is en de fosfaatrechten door 1 nieuwe wet gericht op mestproductie** i.p.v. 3 wetten met 3 referentie jaren en per wet knelgevallen.
5. Die nieuwe wet mag best grondgebondenheid stimuleren. Aantal melkveebedrijven > 50 kg fosfaat per hectare overschot (Amvb hoogste categorie) is zeer beperkt, aandeel > 20 kg fosfaat overschot is met ruim 20% bedrijven zelfs beperkt. **Wel is aandacht nodig voor lokale kringlopen.** Een melkveehouder die voer van grond in de buurt koopt en hier mest naar toe brengt moet die grond kunnen meetellen. Reparatie van AMvB melkveehouderij is nodig!
Hou rekening met effect op grondprijs en pachtprijs en denk mee om grondgebonden ook economisch duurzaam te laten blijven. Goed nadenken vooraf is cruciaal!
6. **Forfaits lijken veilig en simpel maar is “dood in de pot” voor innovatie en ontwikkeling.** Ook beperkt het onnodig ruimte. Geef veehouders een spoor om voer en management maatregelen te benutten via KringloopWijzer. Fosfaat en N beter benutten is sterk gecorreleerd met NH3 en methaan emissie reductie.
7. **Zet sterk in op beleid wat kunstmestvervangers stimuleert.** 10% van onze NL gasproductie is nodig voor kunstmestproductie. En mest moet de grens over. **Hier zit ook juist het perspectief voor toekomstige verhoging van derogatie**.....maar dan moet derogatie eerst behouden blijven.
8. Bij NH3 rechten waren Kamervragen achteraf nodig om te kunnen afschrijven op aangekochte NH3 rechten. Voorkom Kamervragen nu met heldere einddatum of andere oplossing.

Inbreng Wereld Natuur Fonds

Ronde Tafelgesprek 'Situatie melkveehouderij' - 7 oktober 2015

Het Wereld Natuur Fonds verzoekt de Tweede Kamer zich in te zetten voor een **integraal beleid** gericht op een **duurzame biodiverse melkveehouderijsector** die opereert binnen de grenzen van het ecosysteem en die de soortenrijkdom in het agrarisch landschap versterkt.

Het behoud en stimuleren van daadwerkelijke **grondgebondenheidⁱ van melkveebedrijven is hiervoor een onmisbare randvoorwaarde**. Deze randvoorwaarde dient het leidende principe te zijn op alle beleidsterreinen voor invulling van wet- en regelgeving, met als doel de grote druk vanuit de melkveehouderijsector op natuur en milieu te verminderen.

Voor de verdere **invulling van fosfaatrechten** (brief Dijkema d.d. 2 juli 2015) betekent dit dat:

- **Toekennen fosfaatrechten:** op basis van grond in gebruik bij een melkveebedrijf binnen een straal van 20 km en daarna aanwezige aantallen dieren;
- **Afoming fosfaatrechten:** alleen afomen van niet-grondgebonden fosfaatrechten; grondgebonden bedrijven worden vrijgesteld van afoming;
- **Overdracht fosfaatrechten:** geen verhandelbare fosfaatrechten; instellen fosfaatbank waarbij niet grondgebonden fosfaatrechten komen te vervallen.

De grenzen van intensivering zijn overschreden

Het agrarisch landschap, het grootste leefgebied van planten en dieren staat zwaar onder drukⁱⁱ. Afgelopen decennia zijn de populaties dieren die in Nederland aan het agrarisch landschap zijn gebonden sterk in aantal gedaald. Vanaf 1960 is bijvoorbeeld de populatie grutto's met meer dan 70% afgenomenⁱⁱⁱ. De verre gaande intensivering en schaalvergroting in de veehouderijsector heeft ook buiten het agrarisch gebied een grote impact. Het negatieve effect van stikstofdepositie op natuurgebieden is groot^{iv}. De verwachting is dat het huidige beleid (waaronder de Programmatische Aanpak Stikstof, het GLB, nieuw stelsel agrarisch natuurbeheer en de AMvB grondgebonden groei melkveehouderij) deze trend niet zal keren^v. De grenzen van intensivering zijn overschreden.

De natuur is de dupe

Weidevogels en andere soorten van het boerenland zijn de dupe van deze alarmerende situatie, maar ook de samenleving draagt de hoge maatschappelijke kosten van deze ontwikkeling^{vi}. Het is de vraag of we die hoge kosten willen en kunnen blijven betalen. In wat voor landschap willen we leven en tegen welke prijs? Hoge veevoerkosten, zware financieringslasten en sterk fluctuerende melkprijzen op de wereldmarkt zijn wankele pijlers voor een systeem dat zijn grenzen al heeft overschreden en ten koste gaat van natuur. Deze business case is niet langer houdbaar.

Fundamentele keuze voor agro-ecologie noodzakelijk

We staan op een kruispunt. Het maken van een fundamentele keuze voor agro-ecologie^{vii} is nodig om een veerkrachtig en robuust agro-ecosysteem te realiseren waar zowel melkveehouders als natuur kunnen floreren. Dat vraagt om een geïntegreerd beleid, gestoeld op een duidelijke visie waarin de 'license to operate' van de melkveehouderij sector is vertaald naar heldere kaders en randvoorwaarden (bv geen overschrijding van ammoniak- en fosfaatplafond, behoud weidegang, herstel populaties boerenlandsoorten). Momenteel ontbreekt zo'n geïntegreerd beleid waardoor het toepassen van de

wet- en regelgeving zich kenmerkt door het plakken van pleisters: ad hoc ingrijpen omdat grenzen worden overschreden en excessen gerepareerd moeten worden. En waarbij beleidsoplossingen op het ene terrein mogelijk negatieve effecten hebben op andere terreinen. Zo zal weidegang en agrarisch natuurbeheer nog verder onder druk komen te staan als fosfaatrechten niet aan grond worden gebonden^{viii}. Uiteindelijk kent die aanpak alleen verliezers: grote onzekerheid voor de sector en natuur die nog verder onder druk komt te staan.

Echt grondgebonden melkveehouderij de basis van de oplossing

De melkveehouderij is als grootste grondgebruiker in Nederland zowel onderdeel van het probleem als van de oplossing. Initiatieven vanuit de sector en de keten laten zien dat een toekomstgerichte melkveehouderij en het versterken van biodiversiteit en veerkracht hand in hand kunnen gaan. Het huidige beleid stimuleert echter vooral verdere intensivering (bv via het AMvB grondgebonden groei melkveehouderij). Hierdoor dreigt een eenzijdige focus op efficiëntie, omzet en productieverhoging. Het bijdragen aan maatschappelijke waarden zoals weidevogelbescherming en weidegang wordt daardoor onaantrekkelijk. Daarmee wordt ook de basis weggehaald onder hoopvolle initiatieven in de keten zoals de pilot waarin het Wereld Natuur Fonds samenwerkt met FrieslandCampina, Rabobank en melkveehouders om een biodiverse bedrijfsvoering te stimuleren.

Het Wereld Natuur Fonds pleit daarom voor het herstel van volledige grondgebondenheid als randvoorwaarde voor de verdere ontwikkeling van de sector en als basis voor een geïntegreerde beleidsaanpak. We dringen er op aan om hiervan werk te maken door:

- Een overkoepelende visie en bijbehorend uitvoeringsplan te ontwikkelen voor een toekomstbestendige melkveesector waarbij grondgebondenheid een randvoorwaarde is,
- Huidige en toekomstige beleidsprocessen daaraan te toetsen en waar nodig scherpe voorwaarden aan verdere ontwikkeling van de melkveehouderijsector te stellen gericht op omschakeling naar een veerkrachtig biodiverse melkveehouderij waarin natuur en melkveeouders floreren.
- Fosfaatrechten te koppelen aan grondgebondenheid, niet-grondgebonden rechten af te romen en een fosfaatbank in te stellen waarbij niet-grondgebonden rechten komen te vervallen.

Eindnoten

ⁱ Grondgebonden melkveehouderij: productie van voer en mest in een kringloop binnen een straal van maximaal 20 km. Dat betekent dat binnen deze afstand voldoende grond in gebruik is voor de aanwending van alle mest.

ⁱⁱ CBS, PBL, Wageningen UR (2012). Ontwikkeling soorten in natuurgebieden en agrarisch gebied 1975 - 2005 (indicator 1543, versie 01, 16 november 2012). www.compendiumvoordeleefomgeving.nl. CBS, Den Haag; Planbureau voor de Leefomgeving, Den Haag/Bilthoven en Wageningen UR, Wageningen.

ⁱⁱⁱ <https://www.sovon.nl/nl/content/factsheet-aantallen-boerenlandvogels-over-de-laatste-50-jaar>

^{iv} CBS, PBL, Wageningen UR (2010). Overschrijding kritische stikstofdepositie op natuur, 2009 (indicator 1423, versie 01, 9 april 2010). www.compendiumvoordeleefomgeving.nl. CBS, Den Haag; Planbureau voor de Leefomgeving, Den Haag/Bilthoven en Wageningen UR, Wageningen.

^v Zie onder andere:

Pe'er, G., Dicks, L.V., Visconti, P., Arlettaz, R., Báldi, A., Benton, T.G., Collins, S., Dieterich, M., Gregory, R.D., Hartig, F., Henle, K., Hobson, P.R., Kleijn, D., Neumann, R.K., Robijns, T., Schmidt, J., Shwartz, A., Sutherland, W.J., Turbé, A., Wulf, F. & A.V. Scott. 2014. EU agricultural reform fails on biodiversity. *Science* 344: 1090-1092.

Folkert, R. et al. 2014, Beoordeling programmatische Aanpak Stikstof. De verwachte effecten voor natuur en vergunningverlening, Den Haag: PBL.

Van der Hoek, D-J., Folkert, R. & R. Arnouts. 2015. Programmatische Aanpak Stikstof: verkenning effectiviteit en efficiëntie van maatregelen. *De Levende Natuur* 116: 44-48.

PBL. 2012. Balans van de Leefomgeving 2012. PBL-publicatienummer: 500248001. Planbureau voor de Leefomgeving, Den Haag.

^{vi} Bos, J.F.F.P., Smit, A.L. Schröder, J.J. (2013). Is agricultural intensification in The Netherlands running up to its limits? *NJAS Wageningen*

Journal of Life Sciences vol. 66 p 65-73. <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1573521413000183>

Sutton, Mark; Clare M. Howard, Jan Willem Erisman, Gilles Billen, Albert Bleeker, Peringe Grennfelt, Hans van Grinsven and Bruna Grizzetti. (2011) *The European Nitrogen Assessment*. Published by Cambridge University Press. http://www.nine-esf.org/sites/nine-esf.org/files/ena_doc/ENA_pdfs/ENA_c22.pdf

^{vii} **Agro-ecologie= een biodiversie veerkrachtige landbouw**

Agro-ecologie betekent boeren met natuur. Onderdelen daarvan zijn: een goede bodemkwaliteit met veel bodemleven, het zoveel mogelijk sluiten van kringlopen, natuurlijke plaagbestrijding en natuurlijke waterregulatie (PBL, 2014; Erisman et al., 2014; Cuijpers et al., 2013). Een duurzame bedrijfsvoering kan bijdragen aan herstel van soorten (Erisman et al., 2014). Voorwaarde hierbij is dat gebruik gemaakt wordt van functionele agrobiodiversiteit: een gezonde bodem, landschapselementen en het verbinden van brongebieden van diersoorten (groen-blauwe dooradering). Bovendien hebben (open) natuurgebieden minder te lijden van stikstofdepositie. Een gezond ecosysteem draagt ook bij aan de agrarische productiviteit en een soortenrijk landschap kan bedrijven weerbaarder maken tegen bedreigingen als droogte en plagen (Buckwell et al., 2012; Fischer et al., 2006). Een levende bodem en een kruidenrijk grasland leveren niet alleen meer voedsel op voor weidevogels, maar kunnen ook de afhankelijkheid van kunstmest verminderen (De Vries et al., 2013).

Bronnen

Buckwell, A., Nordang Uhre, A., Williams, A., Poláková, J., Blum, W.E.H., Schiefer, J., Lair, G.J., Heissenhuber, A., Schiel, P., Christine Krämer C. & W. Haber. 2012. Sustainable Intensification of European Agriculture. A review sponsored by the RISE Foundation. Rural Investment Support for Europe, Brussel.

Cuijpers, W.J.M, Koopmans, C.J. & J.W. Erisman. 2013. Building on resilience, principles for sustainable agriculture: a draft framework. Rapport 2013-026 LbP. Louis Bolk Instituut, Driebergen.

De Vries, F.T., Thébault, E., Liiri, M. et al. 2013. Soil food web properties explain ecosystem services across European land use systems. *Proceedings of the National Academy of Sciences* 110: 14296-14301.

Erisman, J.W., van Eekeren, N.J.M., Cuijpers, W.J.M. & J. de Wit. 2014. Samenvatting conceptueel kader Biodiversiteit in de melkveehouderij: Investeren in veerkracht en reduceren van risico's. Rapport 2014-041 LbD. Louis Bolk Instituut, Driebergen.

Fischer, J., Lindenmayer, D.B. & A.D. Manning. 2006. Biodiversity, ecosystem function, and resilience: ten guiding principles for commodity production landscapes. *Frontiers in Ecology and the Environment* 4: 80-86.

PBL. 2014. Balans van de Leefomgeving 2014. De toekomst is nú. PBL-publicatienummer: 1308. Planbureau voor de Leefomgeving, Den Haag.

^{viii} Rougoor, C., H. van Grinsven, J. van Dam (2015), FOSFAATRECHTEN VOOR MELKVEE. Een quickscan naar hun effecten op de leefomgeving en de sector, Den Haag: PBL.

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

**Rondetafelgesprek over De situatie in de
melkveehouderij**
(inbreng genodigden)

Blok 2
Wetenschap en Provincies

*Woensdag 7 oktober 2015
10.00 – 12.50 uur*

provincie **HOLLAND**
ZUID

Provincie
Noord-Holland

PROVINCIE **UTRECHT**

Position paper westelijke provincies Stelsel fosfaatrechten melkveehouderij

Dit position paper vertegenwoordigt het standpunt van de westelijke provincies én van de noordelijke provincies Friesland, Groningen en Drenthe.

De westelijke provincies begrijpen dat de Staatssecretaris maatregelen neemt vanwege de toename van de mestproductie.

In de brief van 2 juli 2015 heeft de Staatssecretaris aangegeven dat zij heeft besloten om de productie van mest in de melkveehouderij te reguleren. Zij ziet dat het fosfaatplafond voor de melkveehouderij in 2014 overschreden is (85,6 mln vs. 84,9 mln). Als de nationale mestproductie het afgesproken maximale plafond (172,9 mln kg fosfaat) overschrijdt, komt de derogatie in gevaar en dat kan grote gevolgen hebben. De melkveehouderij is duidelijk grotendeels verantwoordelijk voor deze dreigende overschrijding. De westelijke provincies onderschrijven dan ook de inzet van de Staatssecretaris om de mestproductie het plafond niet te laten overschrijden.

De Staatssecretaris wil dit oplossen door een stelsel van fosfaatrechten in te voeren.

In haar brief van 2 juli 2015 geeft de Staatssecretaris aan dat zij de mestproductie gaat reguleren door fosfaatrechten in te voeren. Uitgangspunt bij de toekenning van het aantal fosfaatrechten is onder meer het gemiddeld aantal gehouden stuks melkvee in het *referentiejaar* 2014. Dat jaar is ongunstig, omdat veel boeren in afwachting van de afschaffing van de melkquota weinig geïnvesteerd hebben in hun veestapel.

Maar dit stelsel leidt tot problemen voor grondgebonden, extensieve bedrijven in onze provincies.

In onze provincies zijn bijna 800 bedrijven die extensief zijn; dat wil zeggen, deze bedrijven hebben een evenwicht tussen mestproductie en hoeveelheid grond, en zij kunnen en willen nog groeien voordat het evenwicht wordt verstoord. Deze bedrijven moeten nu investeren in fosfaatrechten, terwijl zij geen aandeel hebben in het mestprobleem. Sterker nog, zij zijn een voorbeeld voor de toekomst als het gaat om duurzame ontwikkeling van de melkveehouderij. Ik vind de voorgestelde regeling onredelijk en oneerlijk voor deze bedrijven omdat deze regeling hen onevenredig sterk benadeelt in de bedrijfsvoering.

Wij brengen de extensieve bedrijven onder uw aandacht:

- **... omdat extensieve bedrijven extra geraakt worden door fosfaatrechten.**

Ik sta voor alle melkveehouders in onze provincies, intensief én extensief. Het is niet zo dat extensieve bedrijven belangrijker zijn dan andere bedrijven in de agrarische sector. Extensieve bedrijven kunnen wél voorlopers zijn in dwarsverbanden met andere sectoren en in belangrijke innovaties in duurzaamheid. Dit zijn de bedrijven van de toekomst. Ik zie dat zij in een lastig parket komen als zij willen uitbreiden – ze moeten extra kosten maken, terwijl ze nog genoeg ruimte hebben om duurzaam te kunnen ontwikkelen. Ik kan als overheidsbestuurder die boer niet recht in de ogen kijken: hij blijft binnen de milieugebruiksruimte die de overheid hem oplegt, maar hij moet wél betalen voor de problemen die elders worden veroorzaakt.

- **... omdat de ontwikkelruimte van de melkveehouderijsector nodig is voor de toekomst.**

Zoals u kunt zien in de tabel, is er nog veel ontwikkelruimte beschikbaar in de provincies. Onze extensieve bedrijven kunnen nog met ongeveer 20% groeien, voordat het evenwicht tussen mest en grond wordt verstoord. Wij willen dat deze ontwikkelruimte voor de melkveehouders beschikbaar blijft. Een gezonde groei, met respect voor mens, dier en milieu, moet mogelijk blijven.

- **... omdat extensieve bedrijven vaak een natuurinclusieve landbouw voorstaan**

De westelijke provincies zijn de provincies met het hoogste percentage weidegang; 90% ten opzichte van 70% landelijk. Ook zijn dit vaak bedrijven die extra inzetten op duurzaamheid. Zo zijn er biologische bedrijven, bedrijven die agrarisch natuurbeheer toepassen en de bedrijven die natuur beheren in het Nationaal Natuur Netwerk. Het behoud en het stimuleren van de extensieve bedrijven is dus het behoud van weidegang en van deze vormen van de melkveehouderij.

Dus pleit ik ervoor om extensieve bedrijven te ontzien in de fosfaatregeling:

1. Geef ondernemers die nog ruimte op hun grond hebben voor fosfaat – de latente ruimte -, de mogelijkheid om deze ruimte te gebruiken en ken hen in overeenkomende mate fosfaatrechten toe;
2. Als een afoming noodzakelijk is om binnen het fosfaatplafond te blijven, ontzie de extensieve bedrijven dan ook bij deze afoming en belast hen niet met een korting op hun huidige mestproductie.

Kortom:

We begrijpen dat de Staatssecretaris regels invoert om de productie van fosfaat binnen het plafond te houden. Maar ontzie de extensieve bedrijven in het voorgestelde stelsel van fosfaatrechten. Zij blijven binnen de milieugrenzen en kunnen nog groeien voordat zij de grenzen overschrijden. Hen laten betalen voor de problemen die zij niet hebben veroorzaakt, is niet fair. Het ontzien van extensieve landbouw, zowel bij toekenning als bij afoming, geeft het bedoelde signaal af; dat grondgebonden en duurzame melkveehouderij wordt gewaardeerd en dat verantwoorde groei mogelijk blijft.

Facts & Figures

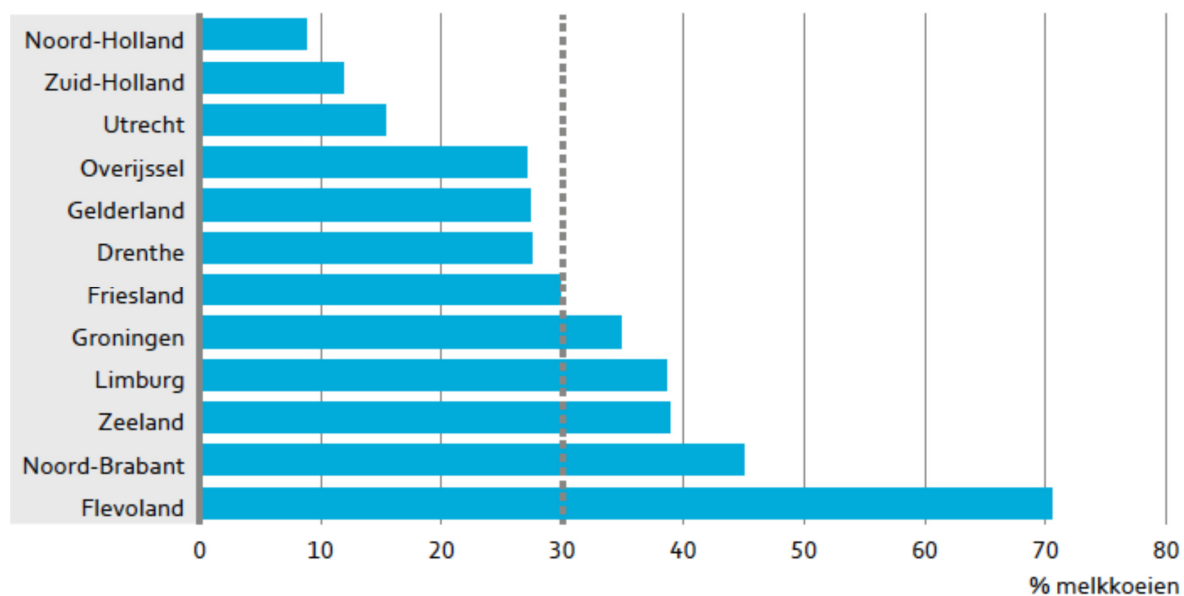
Tabel 1. Kengetallen van de melkveehouderij en uitbreidingsmogelijkheden binnen de fosfaatplaatsingsruimte op melkveebedrijven

<i>Peildatum: 2014</i>	Totaal aantal melkveebedrijven	Onbenutte fosfaatruimte op melkveebedrijven (mln kg fosfaat)	Uitbreidingsruimte (percentage en aantal dieren)
Utrecht	1.207	0,12	3,1% (2.231)
Zuid-Holland	1348	0,17	3,5% (3.160)
Noord-Holland	1.054	0,32	7,2% (5.949)
Nederland	18.581	3,6	5,1% (66.921)

Tabel 2. Aantal bedrijven met uitbreidingsmogelijkheden en mate van uitbreiding

<i>Peildatum: 2014</i>	Aantal extensieve bedrijven	Uitbreiding in kg fosfaat per bedrijf	Uitbreiding in aantal melkkoeien + jongvee
Utrecht	193 (16%)	621	12
Zuid-Holland	243 (18%)	701	13
Noord-Holland	358 (34%)	893	17

Tabel 3. Percentage melkkoeien dat permanent is opgesteld per provincie (bron: Van Bruggen en Faqiri, 2015)

Inbreng CLM op Rondetafelgesprek Vaste Kamercommissie EZ

7 oktober 2015

Achtergrond

Staatssecretaris Dijkema heeft vorige week het wetsvoorstel Grondgebonden Groei Melkveehouderij naar het parlement gestuurd. Die wet gaat in per 1 januari 2016. Maar doordat de wet slechts in (zeer) beperkte mate eisen stelt aan grondgebondenheid, is het nu reeds noodzakelijk om te spreken over een aanvullend stelsel ter beheersing van de groei van de melkveehouderij: de fosfaatrechten. Zelden eerder heeft een sector in zo'n korte tijd - december 2014 heeft het parlement de Wet Verantwoorde Groei Melkveehouderij vastgesteld - met zo'n stapeling van regelgeving te maken gekregen. Terwijl het einde van de melkquotering niet onverwacht kwam.

De effecten van de genoemde regelgeving zijn nog niet duidelijk. Wel duidelijk is dat die regelgeving:

- niet-grondgebonden groei toestaat op bedrijven die voor 1 april 2015 financiële verplichtingen t.a.v. mestverwerking zijn aangegaan;
- op veel bedrijven nog een aanzienlijke intensivering mogelijk maakt. Hoogstens de helft van de extra mestproductie hoeft te worden afgezet op grond in eigen gebruik.

Deze beide ontwikkelingen maken verdere regelgeving noodzakelijk om de derogatieafspraken met de EU-commissie niet in gevaar te brengen. Maar deze ontwikkelingen staan ook haaks op de ambitie van de sector zoals die op 12 december 2013 naar buiten werd gebracht: "De Nederlandse zuivelsector kiest voor een grondgebonden melkveehouderij en behoud van weidegang voor koeien." Een ambitie die door maatschappelijke organisaties en staatssecretaris Dijkema en de meeste partijen in de Tweede en Eerste Kamer is omarmd.

CLM voorziet de komende jaren, ongeacht de precieze vormgeving van de fosfaatrechten verdere stapeling van regels, onder meer omdat het nationale ammoniakplafond omlaag zal gaan. Dat kan zo niet doorgaan. Wat zich wrekt is het ontbreken van een heldere integrale visie op en bijpassende strategie voor de toekomst van de sector. Daarom pleit CLM voor het ontwikkelen van zo'n visie en strategie in nauw overleg met de sector en maatschappelijke organisaties. Er kan worden voortgebouwd op de richting die al in december 2013 is verwoord door de

sector en de staatsecretaris: een grondgebonden melkveehouderij met behoud van weidegang. Zo'n visie/strategie kan:

- 1) borgen dat we met verdere regelgeving ook echt de gewenste richting van de melkveehouderij inslaan;*
- 2) onnodige verdere stapeling van regels voorkomen;*
- 3) melkveehouders een meerjarig kader geven voor de ontwikkeling van hun bedrijf.*

Om tot een breed gedragen visie te komen is een standstill van circa een half jaar nodig. Het Parlement zou daartoe een commissie kunnen instellen die ook voorstellen doet voor de daarbij behorende wet- en regelgeving.

Op dit moment zou het Parlement niet méér moeten doen dan strikt noodzakelijke besluiten nemen, zo mogelijk met een no-regret karakter. Als fosfaatrechten daartoe behoren (wat voor ons niet vanzelfsprekend is) zijn er verschillende opties voor de invulling van fosfaatrechten.

Stelsel van fosfaatrechten

De drie hoofdelementen in het aangekondigde stelsel van fosfaatrechten zijn referentie, overdracht en verantwoording.

Referentie

In de brief van de staatssecretaris wordt het aantal dieren in 2014 als referentie genoemd, waarbij “de situatie op peildatum 2 juli 2015 kan worden betrokken”. Onduidelijk is wat dat exact betekent. Op zijn minst wekt dit de indruk dat bedrijven die in de eerste helft van 2015 sterk zijn gegroeid in aantal dieren voor die dieren fosfaatrechten kunnen krijgen. Overwogen zou kunnen worden om “betrekken bij” te beschouwen als een gewogen gemiddelde van de veestapel over de hele periode 2014 tot 2 juli 2015.

Gelijktijdig wekt de brief de indruk dat andere bedrijven hun nog niet benutte fosfaatgebruiksruimte alleen kunnen gebruiken door extra melkvee door fosfaatrechten te verwerven. Dit lijkt op het afstraffen van maatschappelijk verantwoord ‘behoedzaam’ ondernemen. Het honoreren van de latente gebruiksruimte, gebaseerd op gronden met voedergewassen (gras en mais) zorgt voor een extra toekenning van slechts ca. 2% fosfaatrechten.

Overdracht

De overdracht van fosfaatrechten kan plaatsvinden op verschillende manieren: via vrije handel, via gereguleerde handel, via een beurs en via een fosfaatbank. Voor die laatste variant heeft CLM recent enkele voorlopige ideeën op papier gezet.

Belangrijke voordelen van een fosfaatbank zijn:

1. Fosfaat toegekend via de fosfaatbank is (vrijwel) kosteloos en voorkomt zo een hogere kostprijs van melk. De financiële ruimte die zo ontstaat kunnen melkveehouders gebruiken voor een economisch duurzame melkveehouderij (grondgebonden en met weidegang).
2. Overdracht van fosfaatrechten via een fosfaatbank draagt bij aan een grotere mobiliteit op de grondmarkt en op korte termijn een krimp van de melkveehouderij voor zover die nodig wordt geacht om weer binnen het fosfaatplafond te komen.
3. Bij de start zijn er minder juridische procedures omdat voor veehouders het financiële rendement van procedures gering is. De rechten hebben immers geen financiële waarde.
4. Aan de toekenning van fosfaatrechten via een fosfaatbank kunnen maatschappelijke voorwaarden worden gesteld ten aanzien van bijv. grondgebondenheid of weidegang. Dat biedt straks een uitgelezen kans om toe te werken naar de te ontwikkelen sectorvisie.
5. Als in de toekomst een stelsel van fosfaatrechten overbodig (b)lijkt te zijn omdat het fosfaatplafond is onderschreden, dan heeft afschaffing van een stelsel zonder financiële waarden een geringere impact.

Verantwoording

Bedrijven dienen straks te verantwoorden dat zij op enig moment over voldoende fosfaatrechten beschikken. Globaal zijn er twee vormen van verantwoording: forfaitair of bedrijfsspecifiek.

CLM heeft sympathie voor een bedrijfsspecifieke verantwoording maar pleit daar voornamelijk niet voor vanwege de bezwaren die daaraan kleven.

- Een bedrijfsspecifieke verantwoording vindt achteraf plaats en daarmee is *pas enige tijd na afloop van een kalenderjaar* duidelijk of een melkveehouder over voldoende fosfaatrechten beschikte toen hij zijn dieren hield. Dat geeft onzekerheid.
- In Nederland zijn ruim 22.000 bedrijven met melkvee en die zijn qua aard en structuur *zeer divers*. Een bedrijfsspecifieke verantwoording dient met al deze variaties tussen bedrijven rekening te houden. Dat is vrijwel onmogelijk en op dit moment bestaat er geen enkel systeem dat al die variatie aankan.

- De sector heeft de Kringloopwijzer ontwikkeld als *managementinstrument*. Dat instrument biedt veel melkveehouders informatie waarmee zij hun bedrijf verder kunnen optimaliseren. Maar zodra het als een *verantwoordings- of beleidsinstrument* wordt ingezet, komt er direct hoge (fraude)druk op te staan. Denk bijvoorbeeld aan de bemonstering van overschotmest, die juist op intensieve bedrijven nodig is. Ook is het met koeien permanent op stal gemakkelijker om een hogere fosfaatefficiëntie te realiseren. Een melkveehouder met meer sturing op zijn bedrijfsvoering (intensiever en met minder weidegang) kan aldus fosfaatrechten verwerven en hoeft minder mest af te voeren. In die delen van het graslandareaal waar veehouders aan weidevogelbeheer doen, wordt het aantrekkelijk om de beheersovereenkomst op te zeggen, want extensief graslandgebruik gaat ten koste van de fosfaatefficiëntie. Dat kan een valste start betekenen voor het nieuwe, verbeterde stelsel van agrarisch natuurbeheer, dat eveneens per 1 januari van start gaat.

Kortom, de Kringloopwijzer waardeert in zijn huidige vorm niet alleen een maatschappelijk minder gewenste bedrijfsvoering, maar kent als instrument voor externe sturing bij voorbaat een hoge fraudedruk. Deze risico's zijn deels oplosbaar, maar dat zal nog jaren vergen. Overigens zal ook een forfaitair systeem efficiëntie belonen, voor zover deze gepaard gaat met besparing op de kosten van bijvoorbeeld kunstmest en krachtvoer. Dat was ook het geval onder de melkquotering.

*Culemborg,
1 oktober 2015*

Mevr. Lagrouw, omgevingsjurist bij Universiteit Leiden

Bijdrage (nog) niet ontvangen.

Mevr. Damen, advocaat bij Linssen Advocaten

Bijdrage (nog) niet ontvangen.

Doelstelling van Brussel

‘De waterkwaliteit in Nederland is in vrijwel het gehele land slecht en de situatie verbetert slechts zeer langzaam. Het zal nog zo’n 30 jaar duren voordat in Nederland de doelen van de Nitraatrichtlijn worden gehaald. Deze informatie is ons aangereikt door de Nederlandse autoriteiten en dit is de context van waaruit wij oordelen over derogatieverzoeken van Nederland’, aldus de woordvoerders van het Nitraatcomité van de Europese Commissie.

De woordvoerders van het Nitraatcomité benadrukken dat meetwaarden, specifiek die van betreffende parameters voor (oppervlakte- en grond)water, de basis vormen van de Europese Nitraatrichtlijn en Kaderrichtlijn Water. En derhalve van het Europese oordeel over het Nederlandse mestbeleid.

Dierrechten (varkens+pluimvee) en mestquota (systematiek van fosfaatrechten) worden door het Nitraatcomité binnen deze context beschouwd als een middel om het doel te bereiken.

(Bron: nog niet gepubliceerd vraaggelbesprek met een afvaardiging van het Nitraatcomité van de Europese Commissie, september 2015.)

Metingen leidend voor Europese Commissie, ondergeschoven kind in Nederland

Zowel uit de derogatiebeschikking (Commission Implementation Decision of 16 May 2014) als uit voorgenoemd vraaggelbesprek blijkt dat het Nitraatcomité zich in eerste instantie baseert op meetwaarden. Metingen van parameters die als indicatief worden beschouwd voor milieu- en waterkwaliteit zouden dan ook geen enkele ruimte mogen laten voor misinterpretaties. De meetwaarden en de wijze waarop die worden gegenereerd in Nederland doen dat echter wel, en wel op meerdere fronten. Hieronder 4 kwesties waarop wij zijn gestuit tijdens ons lopende onderzoek naar nut en noodzaak van respectievelijk fosfaat- en ammoniakbeleid.

1. Fosfaatrijke kwel op rekening landbouw

Het Monitoringmeetnet Nutriënten in Landbouw Specifiek Oppervlaktewater (MNLISO) wordt gebruikt om de effectiviteit van het mestbeleid in beeld te brengen, zo meldt het *5e Nederlandse Actieprogramma Nitraatrichtlijn, 2014 - 2017 (Rijksoverheid)*. Het MNLISO meet over de periode 2011-2013 in de oostelijke helft van Nederland een fosforconcentratie van gemiddeld bijna 0,2 mg P/l en in de westelijke helft gemiddeld ruim 0,8 mg P/l, dat is meer dan 4 keer zoveel (*Bron: Deltares, 2015*). Het MNLISO merkt dit verschil wel op, maar geeft daarvoor geen verklaring.

In het *5e Nederlandse Actieprogramma Nitraatrichtlijn* middelt de Rijksoverheid het verschil tussen Oost- en West-Nederland weg in een landelijk gemiddelde van rond de 0,6 mg P/l. Met daarbij de constatering dat landbouw beïnvloede wateren ruim twee keer zoveel fosfaat bevatten dan hoofdlocaties.

De hoge fosforconcentraties in landbouw specifieke oppervlaktewateren in West-Nederland mogen zeer waarschijnlijk niet aan de landbouw worden toegeschreven. Het lijkt erop dat de hoge waarden worden veroorzaakt door fosfaatrijk kwelwater uit een pleistocene marineafzetting in de bodem. Deze kwellaag bevindt zich onder ongeveer een derde van Nederland, en strekt zich uit van Zeeland tot en met de kleigebieden in Friesland en Groningen.

(Bron: V-focus, oktober 2015, researchverslag ‘Metingen van waterschappen voor Nitraatrichtlijn misleidend – Kwel oorzaak fosfaatoverschot in water’).

2. Bemonsteringsmethode maakt groot verschil

In 2005 wordt een fosforconcentratie in het oppervlaktewater gemeten van 0,37 mg P/l, gemiddeld over Nederland. (*Bron: Een terugblik 1985-2005 - Deelrapportage ten behoeve van de Evaluatie Meststoffenwet 2007, Rijkswaterstaat*). Vanaf ongeveer 2010 worden echter bijna dubbel zo hoge fosforconcentraties gemeten in het oppervlaktewater, rond de 0,6 mg P/l (*Bron: 5^e AP Nitraatrichtlijn*). Dit ondanks de maatregelen die de landbouw neemt om de fosfaatemissies terug te brengen. De plaatsingsruimte van fosfaat (dierlijke mest) nam tussen 2002 – 2012 met 30 procent af (*Bron: CBS*) en

het gebruik van fosfaat-kunstmest met 35 procent in de periode 2005 – 2010 (*Bron: Compendium voor de Leefomgeving*).

De hogere concentraties in het oppervlaktewater vanaf omstreeks 2010 blijken het gevolg van het geruisloos overstappen op een ander meetinstituut, dat een andere bemonsteringsmethode hanteert. Aanvankelijk werden de metingen in het oppervlaktewater, voor evaluatie van het mestbeleid, uitgevoerd door het RIVM, later door de waterschappen. De meetmethode van de waterschappen geeft 80% hogere uitkomsten (*Bronnen: RIVM, juli 2015; V-focus oktober 2015*).

3. Vrijwel geen correlatie tussen fosfaat en stikstof in water

Uit een analyse van de MNLSO-meetdata door V-focus (*nog niet gepubliceerd*) blijkt nagenoeg geen verband tussen de hoeveelheid stikstof en fosfaat in het oppervlaktewater. Binnen het mestbeleid sturen op fosfaat, betekent dus niet automatisch dat er ook op stikstofconcentraties in water wordt gestuurd.

4. Ammoniak-meetdata niet openbaar

In het verwante ammoniakvraagstuk blijken metingen en bijbehorende rekenmodellen niet openbaar. Data van emissiemetingen en rekenmethoden die ouder dan vijf jaar zijn, blijven in Wageningen UR achter slot en grendel. 'Parlement en kabinet beslissen nu over de agrarische sector zonder dat er enig inzicht bestaat over de correctheid van emissiefactoren en alles wat daarmee samenhangt (het NEMA en OPS model, het depositievraagstuk en zo verder).'

(*Bron: www.v-focus.nl/2015/09/parlement-en-kabinet-beslissen-over-landbouw-zonder-inzicht-in-correctheid-emissiefactoren/*)

Conclusie

Met berekeningen en modellen worden milieuproblemen die door (over)bemesting worden veroorzaakt op papier wellicht getackeld, maar in de praktijk kunnen zaken gemakkelijk anders liggen. Bemonsteringsmethoden en metingen die voor discussie vatbaar zijn, dan wel achter slot en grendel blijven, zijn desalniettemin fundamenteel bepalend voor de huidige mestwetgeving. Een meetbaar effectief mestbeleid bestaat alleen bij de gratie van transparante bemonsterings- en meetmethoden en openbaar inzicht in de wijze waarop meetgegevens worden bewerkt, verwerkt en gerapporteerd.

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Rondetafelgesprek over De situatie in de melkveehouderij (inbreng genodigden)

Blok 3 Sector

*Woensdag 7 oktober 2015
10.00 – 12.50 uur*

Inbreng Nederlandse Melkveehouders Vakbond voor Hoorzitting/Rondetafelgesprek op 7 oktober 2015

Klaas Wolters

Fosfaatplafond

Sinds 2 juli 2015 zijn veel discussies gevoerd rond de aangekondigde invoering van fosfaatrechten in de melkveehouderij. Het getal 84,9 is een magisch getal geworden. En dat zonder een duidelijke omschrijving van het doel dat achter dit getal ligt. De invoering van fosfaatrechten is, wat de Nederlandse Melkveehouders Vakbond (NMV) betreft, geen gelopen race. Zinsneden zoals 'behoud van de derogatie' zijn voor de NMV te kort door de bocht.

De NMV is van mening dat deugdelijk, onderbouwd en transparant beleid ten grondslag moet liggen aan de invoering van fosfaatrechten. De metingen, berekeningen en rapportages van overheidsinstellingen, die worden gebruikt voor de onderbouwing van de derogatieverlening, dienen eerlijk, open en transparant te zijn. Zonder transparantie kan immers geen goede politieke besluitvorming plaats vinden. Maar nog belangrijker is de noodzaak van volledige transparantie voor het verkrijgen van draagvlak bij melkveehouders.

De conclusie over fosfaatrechten in het recent verschenen PBL rapport laat aan duidelijkheid niets te wensen over. De invoering van fosfaatrechten kent bedrijfseconomische en maatschappelijke risico's. In de derogatiebeschikking staat duidelijk dat waterkwaliteit ten eerste in acht dient te worden genomen. De waterkwaliteit is het hoofddoel van de Nitraatrichtlijn en van de Kaderrichtlijn Water. De waterkwaliteit mag niet verslechteren als gevolg van het verlenen van derogatie. Eenzijdige focus op een afgesproken plafond en de invoering van fosfaatrechten brengt derhalve risico's met zich mee. Enerzijds omdat de waterkwaliteit kan verslechteren op onderdelen, zoals bijvoorbeeld stikstof op regionaal niveau. Anderzijds bestaat de kans dat andere lidstaten tegen de derogatiebeschikking stemmen als de waterkwaliteit niet op de juiste wijze aan de derogatiecommissie wordt gerapporteerd. Dit is onwenselijk voor zowel maatschappij als sector.

Mestwet

In de loop van 15 jaar zijn de gebruiksnormen voor fosfaat in de landbouw met 34% afgenomen. Dit heeft geleid tot afnemende bodemvruchtbaarheid en een niet significant meetbaar resultaat op het oppervlakte- en grondwater. Zoals blijkt uit een analyse van V-Focus (oktober 2015).

Ook als in de toekomst geen kubieke meter mest meer op het land terecht zou komen, worden in grote delen van Nederland de milieudoelen die de Europese Commissie op het gebied van water stelt, niet gehaald. Deze situatie bevreemdt de NMV en mag niet langer aanhouden. Op de langere termijn zet dit de toekomst van de agrarische sector op het spel. Dit kan absoluut niet de bedoeling zijn.

Kringloopwijzer

Ten tijde van de aankondiging van het voorgenomen besluit om fosfaatrechten in te voeren hebben de zuivelsector en de standsorganisatie een duidelijk standpunt naar voren gebracht. Met ingang van 1 januari 2016 worden alle melkveehouders verplicht de Kringloopwijzer in te vullen. Mijn eigen zuivelfabriek kondigde het afgelopen week al af; *Voorgestelde aanpassingen in regelementen 2016: Verplichting voor alle Nederlandse melkveehouders om de Kringloopwijzer in te vullen.*

De NMV acht het zeer onverstandig om tot een verplichting van de Kringloopwijzer over te gaan. Dit werkt fraude in de hand. De Kringloopwijzer is rekentechnisch nog niet af. Invoering brengt in de toekomst extra kosten voor de melkveehouder mee. Oftewel, zoals twee kringloopexpert mij de afgelopen

twee weken onafhankelijk van elkaar melden, bij verplichte invoering schiet de Kringloopwijzer zijn doel voorbij. Het is een managementinstrument, geen beleidsinstrument! Als managementinstrument heeft de Kringloopwijzer waarde. Vrijwillig invullen door individuele melkveehouders vindt de NMV dan ook een prima idee.

Ammoniak

Al meer dan 2,5 jaar houdt ammoniak de gemoederen in de agrarische sector bezig. Tot op hoog politiek niveau is er al menig overleg aan besteed. In die 2,5 jaar is er inhoudelijk weinig vooruitgang geboekt op dit dossier. Men berekent er vrolijk op los, laat voor de show een internationale review uitvoeren en stelt regelmatig rekentechnisch wat naar boven of naar onder bij. Zo houdt men de gemoederen rustig.

Althans dat probeert men.

Ondertussen blijven de meetdata en rekenmethoden die ouder zijn dan vijf jaar, gewoon achter slot en grendel bij Wageningen UR. Zo kan niemand controleren of de regelmatig plaats vindende rekentechnische bijstellingen van het ammoniakmodel wel juist zijn. Een citaat hierover van J.

Hanekamp: *'Parlement en kabinet beslissen nu over landbouw zonder enig inzicht in correctheid van emissiefactoren.'* Als u, als politici, de juiste en wel afgewogen politieke keuzes wil maken zal het beleid open en transparant moeten worden. Zowel de berekeningen als de metingen dienen, ongeacht hun leeftijd, transparant en openbaar te zijn. Zowel de sector als de politiek heeft recht op een degelijk en transparant beleid in de toekomst.

Inbreng Dutch Dairymen Board Rondetafeldiscussie 7 oktober

Mevr. Keimpema

Situatie in de melkveehouderij

Sinds de afschaffing van de melkquotering zijn de Europese en Nederlandse boerenmelkprijzen weggezakt naar een zeer laag niveau, ver onder de kostprijs.

De Nederlandse zuivelindustrie heeft er door haar bedrijfsstructuur – ontkoppeling coöperatie en concern - baat bij: FrieslandCampina verkondigde een 85% hogere winst na de eerste helft van 2015 die is bereikt door de fors lagere melkprijs. 45% van deze winst vloeit vervolgens rechtstreeks naar “het concern” in de ‘dode hand’ (verplichte investering van coöperatieve leden in de NV die zij nooit te gelde kunnen maken) , waardoor de NV FrieslandCampina gebaat is bij melkprijzen die destructief zijn voor de leden van de coöperatie. Melkveehouders worden als enige schakel in de zuivelketen geconfronteerd met de vernietigende effecten van volatiele prijzen door het gebrek aan marktmanagement.

De crisis waar we momenteel onder gebukt gaan is aanbodgerelateerd, daarover bestaat sectorbreed overeenstemming. De vraaguitval van Rusland wordt uitvergroot maar minstens even belangrijk is de dalende consumptie in de EU: per hoofd van de bevolking werd in 2014 2% minder zuivel geconsumeerd (Nederland zelfs -3%).

Als marktinstrument voor het productieoverschot heeft de EU sinds augustus 2014 de private opslag opengesteld: pakweg 10% van zowel de jaarlijkse boter- als melkpoederproductie werd al aangeboden voor deze regeling. Zonder enig meetbaar effect op de prijs omdat de productie hoog bleef. Minder melk op de markt in crisistijden, heeft aangetoond wel een afdoende middel te zijn:

In de eerste drie maanden van 2015 remden melkveehouders de melkproductie om hun superheffing te beperken. Hoewel het percentage gering was, verbeterden onmiddellijk de EU zuivelnoteringen en steeg de melkprijs: bij FrieslandCampina met 4,5 cent per liter (van december 2014 tot april 2015). Door het stijgende aanbod vanaf april, kelderde de melkprijs vervolgens opnieuw.

Crisismanagementprogramma European Milk Board

Het is waar het marktmanagement programma dat door de European Milk Board is ontwikkeld, op is gebaseerd. Waarbij het moment van crisis wordt bepaald door een indexering van de zuivelprijzen, -noteringen en kostprijzen, terwijl de **tijdelijke** vermindering van het aanbod in eerste instantie vrijwillig plaatsvindt in ruil voor een bonus per liter, zullen doorgroeiers tijdens de crisis, een forse boete tegemoet kunnen zien. (<http://www.europeanmilkboard.org/special-content/market-responsibility-programme.html>). Als referentieperiode om te beoordelen of er sprake is van stijging of daling van de melkproductie in de crisisperiode, neemt het programma één volledig jaar van de melkproductie mee voorafgaand aan de vastgestelde crisisperiode. Reeds gerealiseerde bedrijfsontwikkeling in dat referentiejaar wordt daarmee volledig meegenomen en op geen enkele wijze ‘afgestraft’.

Fosfaatrechten

Op 22 september j.l. heeft op verzoek van de DDB, een gesprek plaatsgevonden tussen de een delegatie van het Nitraatcomité van de Europese Commissie voor Milieu te Brussel en een delegatie van de DDB en de NMV.

Tijdens dit gesprek is door het Nitraatcomité duidelijk gesteld dat de waterkwaliteit het hoofddoel is van de Nitraatrichtlijn en Kaderrichtlijn Water. Het verlenen van derogatie mag niet leiden tot verslechtering van de waterkwaliteit. Fosfaatrechten waarborgen de waterkwaliteit niet maar veroorzaken mogelijk risico's (Pbl rapport 30-9-2015). Evenals de Kringloopwijzer die zich richt op de mogelijkheid om meer te melken wat meer mest met zich mee brengt.

Het Nitraatcomité verklaarde dat de Nederlandse derogatie niet alleen is gericht op het verbeteren van de waterkwaliteit, maar ook wordt gebruikt als tool voor 'surplus management' (terugbrengen mestoverschot). Nederland is de enige lidstaat die de derogatie hiervoor mede inzet. Bij nieuwe mestregelgeving moet dit zeker worden meegenomen.

De politieke lading van het verlenen van derogatie is tevens groot, alhoewel het Nitraatcomité de milieudoelstellingen beoordeelt, zijn het de andere lidstaten die stemmen over toekenning van derogatie. Bij eerdere derogatieverzoeken is Nederland al geconfronteerd met besluiten die eenzijdig beperkingen aan Nederland opleggen: zo mag Nederland de geëxporteerde mest niet aftrekken van de productie terwijl dit wel voor andere lidstaten met derogatie geldt. Waarmee mestverwerking niet zal leiden tot verruiming voor productiemogelijkheden voor Nederland, omdat de derogatie zich richt op de productie en niet de aanwending per hectare. Implementering van wetgeving waarmee Nederland zich puur richt op expansie van de melkproductie zullen mogelijk politieke consequenties hebben bij een volgend derogatieverzoek.

Implementering nieuwe mestwetgeving

Alle nieuwe wetgeving (zowel van staatswege als privaatrechtelijk) die wordt opgelegd als uitvloeisel van het fosfaatplafond, dient vóór invoering ter goedkeuring te worden voorgelegd aan 'Brussel'.

Om te garanderen dat we het nationale plafond niet overschrijden moeten alle veehouderijsectoren onder de fosfaatregeling vallen.

Van afroming mag geen sprake zijn; gedupeerden die binnen hun vergunningen schade oplopen door nieuwe beleid, dienen hun schade te claimen bij de overheid en niet bij collega's die part noch deel hebben aan de overschrijding van het plafond. De DDB is van mening dat de overheid niet aan verleende vergunningen mag tornen, mits daar een redelijke schadevergoeding tegenover staat. Het Advies van de Raad van State (Advies W15.15.0203/IV) lijkt dit te onderschrijven.

Tevens dient werkbare wetgeving te worden geïmplementeerd, nu de aankomende periode een wildgroei aan wetten wordt opgelegd aan de melkveehouderij die de bureaucratie verhogen en het overzicht vertroebelen.

Voor verdere informatie kunt u contact opnemen met:

Sieta van Keimpema telefoon: 0(031)6 121 6 8000

Geachte leden aan het ronde tafelgesprek

Mijn inbreng zal gestoeld zijn op de brief welke wij aan de staatsecretaris hebben gezonden.

De brief is als word document bij gevoegd.

Onze stelling is dat we vanaf 2008 met de overheden, Gem. P.S. en Waterschap, een project zijn aangegaan om te komen tot de natuur inrichting van de totale polder oukoop de verbindingsschakel tussen Nieuwkoop en de Krimpenerwaard

Vanaf 2009 was duidelijk dat, in dit pilotproject, een omvang van 200 koeien met een vrijloopstal, een onderdeel van het pilotproject ging uitmaken.

In 2012 zijn we met de Provincie, Staatsbosbeheer en een groene project ontwikkelaar tot overeenstemming gekomen

Deze omvang is nodig als financiële drager om de bouw van een vrijloopstal en de natuurinrichting met onderhoud te garanderen voor de toekomst e

Dat pas in oktober dit jaar de stal operationeel is ,komt door de complexiteit van het project (natuurboer faciliteert 200 ha natuurgebied)

Wij hebben een natuurbedrijf wat geen gebruik maakt van derogatie 170 kg stikstof is onze norm.

Met 200 dieren op 200 ha blijven we daar ook onder.!

Met 100 dieren missen we 50% van de melkproductie, loopt de bodemvruchtbaarheid terug en minder bodemleven met als gevolg dat de kwaliteit van het gras afneemt

de .koe nog minder produceert en voor de weidevogel minder voedsel beschikbaar is

De omzet (melk) van 200 dieren is noodzakelijk om de vaste lasten over meer liters melk te verdelen

De kernpunten waar de politiek steeds op aandringt ,dierwelzijn milieuverantwoord werken en koeien in de wei, is de basis geweest voor omvorming van ons bedrijf tot een

biologische natuurboerderij " Hoeve Stein ".

Wij hebben met de Overheid afspraken en contracten gemaakt waar de omvang van ons bedrijf een onderdeel van is.

Met het voorstel van de staatsecretaris komt de realisatie van ons tweemans familiebedrijf onder grote druk te staan

Een regeling waarbij gesteld wordt dat wij in 2014 tweehonderd koeien molken doet recht aan de zaak.

Tijdens de wedstrijd veranderen we de regels toch niet.?

Graag ga ik 7 oktober met u in gesprek.

Groet

Jan de Goeij

Aan Hare Excellentie Staatssecretaris mevrouw S. Dijkstra,
Bezuidenhoutseweg 73
Den Haag
070 379 8911

Reeuwijk, 30 juli 2015

Onderwerp: Brief d.d. 2 juli "P rechten"

Geachte staatssecretaris,

Met ontsteltenis hebben wij kennis genomen van uw voornemen de fosfaatproductie per bedrijf op 1 juli te bevrozen. Voor ons bedrijf heeft dit een desastreuze uitwerking!

Ons bedrijf ligt in de polder Oukoop, Reeuwijk provincie Zuid Holland. De polder is een onderdeel van de EHS en heeft de N 2000 status. Om de natuuropdracht, vastgelegd in het Provinciaal Natuurgebiedsplan, gestalte te geven, zijn wij, op verzoek van de Provincie Zuid Holland en gemeente, in 2008 in gesprek getreden met als resultaat een pilotproject voor natuur in de gehele polder Oukoop, groot 300 ha.

SBB is sinds de herinrichting eigenaar van 150 ha. De overige grond werd beheerd door vijf melkveebedrijven. Drie bedrijven vertrokken naar elders, een bedrijf is gestopt, zij zagen geen heil in de natuurbeperkingen.

Wij hebben deze gronden met behulp van een groene projectontwikkelaar kunnen verwerven. Alle gronden werden in het kader van Particulier Natuurbeheer tot natuurgrond omgezet dit zowel juridisch als bestemmingsplanmatig.

In de pilotovereenkomst met de Provincie Zuid Holland is bepaald, dat ons bedrijf 200 ha natuurgrond gaat beheren. 100 ha eigendom en 100 ha SBB grond. In de pilotovereenkomst met de Provincie Zuid Holland is bepaald dat 20% van de grond optimaal voor natte natuur wordt ingericht. Op de hoger gelegen grond wordt een biologisch melkveebedrijf gerund. Het vergunningtraject heeft van 2008 tot 2014 plaatsgevonden.

Vanaf 2008 was duidelijk dat een vrijloopstal (15 m² per koe) met strobodem een vereiste is voor goede stromest voor de bemesting van de hoger gelegen natuurgrond. De stromest is een vereiste voor optimaliseren van het bodemleven.

Florerend bodemleven is noodzakelijk voor goed weidevogelbeheer.

Detail: Bij ons wordt pas gemaaid als externe vogelwachters vastgesteld hebben dat de pullen vliegvlug zijn.

In het traject van de NB vergunning (Natuurbeschermingswet) is de mestproductie van de stoppende bedrijven op ons bedrijf geprojecteerd. Het eindplaatje van ons bedrijfsplan is dat straks 200 koeien op 200 ha natuurgrond lopen, een superextensieve natuurboerderij.

De omvang van ons natuurbedrijf bleek nodig in de economische berekening en is door ons natuuradviesbureau in het eindplan geïmplementeerd. Met 200 koeien bleek een rendabel bedrijf met productie van biologische melk, natte natuur en optimaal weidevogelbeheer mogelijk.

In 2013 zijn wij gestart met de inrichting van de natte natuur, in 2014 voorbereiding voor de bouw van de stal, in 2015 gestart met de bouw van de vrijloopstal (per koe een dure variant) en zijn in oktober 2015 operationeel.

Tot 2 juli uw brief P bevrozing verscheen!

De door u voorgestelde bevrozing is voor ons bedrijf, met in 2014 80 en thans 100 melkkoeien, desastreus. Geen enkel verdienmodel is nu rond te rekenen!

Wij hebben ons ingezet om een polder in EHS en N 2000 op verzoek van Provincie Zuid Holland, Gemeente Bodegraven-Reeuwijk en Waterschap Rijnland om te vormen en te laten voldoen aan het natuurgebiedsplan. Voor bewoners en recreanten is een vitale polder met koeien in de wei gewaarborgd.

Thans ontvangen wij op ons bedrijf vele groepen geïnteresseerden. SBB, onze partner en buurman, gebruikt ons bedrijf als uitvalsbasis voor excursies en wandeltochten. Boven in de stal is op verzoek van de gemeente een zichtlocatie met openbaar toilet geprojecteerd.

Voor ons natuurbedrijf, mede ten dienste aan de natuur, vitaliteit en continuering van beheer vragen wij begrip voor de spagaat waar wij in verkeren.

Met ongeveer 100 koeien is de investering van aankoop gronden natuurinrichting en bouw van de vrijloopstal niet rond te rekenen en ontstaat een groot financieel probleem.

Met klem vragen wij u om ons bedrijf tot een knelgeval te rekenen.

Het verzoek is om vrijstelling van de limiet van 2 juli. De extra productie van biologische stromest is nodig voor ons natuurbeheer.

Resumé:

In polder Oukoop zijn vier boeren gestopt.

Nummer 5 gaat door als extra extensief biologisch natuurbedrijf.

Grote investeringen zijn gedaan in natuurinrichting, grondaankoop en bouw van een vrijloopstal.

De continuïteit van onze natuurboerderij "Hoeve Stein" staat op losse schroeven.

Als u hierin geïnteresseerd bent, kunnen wij u de financieel economische berekeningen van het natuurplan toesturen.

Hoogachtend,
Ardy en Ivanka de Goeij

Natuurboerderij Hoeve Stein

Afschrift: Staten Generaal
Gedeputeerde H. Weber
Provinciale Staten Zuid Holland
Gemeente Bodegraven-Reeuwijk

Dhr. Oordt, melkveehouder

Bijdrage (nog) niet ontvangen.

Vier voorstellen voor een duurzaam en robuust stelsel van fosfaatrechten

1. Koppel de fosfaatrechten aan grond

Het voorstel luidt:

- Vestig op ieder perceel grasland of voedergewas dat op 2 juli 2015 in gebruik was bij een melkveehouder fosfaatproductierechten ter hoogte van de bij dat perceel behorende fosfaatplaatsingsruimte conform de geldende mestwetgeving.
- De fosfaatproductieruimte die overblijft (de resterende ruimte tot het fosfaatplafond) kan verder worden toegekend naar rato van de fosfaatproductie in het jaar 2014, met correcties voor wijzigingen tot 2 juli 2015, conform de brief van de Staatssecretaris.

2. Maak onderscheid bij een eventuele korting

Het voorstel luidt: wanneer een korting nodig is, benut deze dan om

- grondgebonden bedrijven te ontzien (bedrijven die qua mestplaatsing en ruwvoederwinning zelfvoorzienend zijn)
- bedrijven die werken met regionale kringlopen te ontzien (bedrijven die hun mestafzet en ruwvoervoorziening in de eigen regio georganiseerd hebben)

3. Behoud en versterk de kringloopwijzer als managementinstrument

Het voorstel luidt: bevorder het gebruik van de kringloopwijzer als *management*instrument in de melkveehouderij voor bewustwording en optimalisering. Het is echter onverstandig de kringloopwijzer als een voor de veehouders verplicht *beleids*instrument in te zetten (waarmee veehouders hun 'gewonnen' fosfaatruimte zelf weer mogen benutten), omdat:

- de kringloopwijzer hier (nog) niet geschikt voor is – het model is vrij ingewikkeld, niet toepasbaar voor alle bedrijven, en bovendien erg fraudegevoelig.
- de kringloopwijzer qua fosfaatefficiëntie relatief ongunstig uitpakt voor grondgebonden bedrijven met beweiding.
- melkveehouders hun volledige focus in de bedrijfsvoering gaan concentreren op fosfaat als hen dit extra productieruimte oplevert, terwijl de kringloopwijzer ook over stikstof en koolstof gaat.

4. Richt een fosfaatbank op

Het voorstel luidt: richt een nationale fosfaatbank op.

- Vrijvallende fosfaatrechten (door stoppende bedrijven e.d.) komen in de fosfaatbank.
- Melkveehouders, die daarvoor een verzoek indienen bij de fosfaatbank, kunnen deze rechten toegewezen krijgen. Hierbij zijn de rechten in beginsel gratis. Wel kunnen eventueel legeskosten in rekening worden gebracht.
- De fosfaatbank kan bij toewijzing voorwaarden stellen en/of een prioritering aanbrengen. Bedrijven die groeien met grond en/of in regionale kringlopen werken en/of beweiding toepassen krijgen voorrang.

De voordelen van deze aanpak op een rij:

- Grondgebondenheid, regionale kringlopen en beweiding worden krachtig gestimuleerd en beloond.
- Onbenutte productieruimte bij extensieve veehouders is beschermd.
- Doordat de fosfaatrechten geen financiële waarde hebben, is er geen (minder) effect op de kostprijs van de melkveehouder, zullen er minder rechtszaken gevoerd worden over 'knelgevallen', en wordt de grondmobiliteit niet belemmerd.

Veelzijdig Boerenland werkt momenteel, samen met haar partners, de vier voorstellen verder uit.